

ZVIJEŽĐE ZMAJA NA STEĆKU

Autor: Mate Puljak

„Poštovani Mate, na jednoj Facebook stranici je objavljena slika stećka koju šaljem u privitku. Objavio ju je bosanski istraživač Emir Medanhodžić. Ono što je evidentno jeste postojanje nekakvog čudnog bića koje bi po mom viđenju moglo predstavljati vukodlaka o kojemu ste pisali. Jeste li upoznati s tim prikazom i kako ga vi vidite?“ A. H.

„Poštovani A., upoznat sam s radom gospodina Medanhodžića kao i s tim prikazom. Ne navodite mjesto na kojemu se stećak nalazi jer Emir vjerojatno nije napisao lokaciju. Riječ je o Podgradinju, Gornje Hrasno, imate ga kod Bešlagića i Wenzel. Iako se mnogi neće složiti sa mnom, pošto je stav struke da se radi o pijetlu, pokazati ću Vam kako je prikaz ustvari simbolička predstava zviježđa Draco, tj. Zmaja (...)“

Zašto se na stećku nalazi klaster Zmaja i što kažu narodne predaje?

ZVIJEŽĐE DRACO

„Zmaj“ je zviježđe sjeverne polutke koje se obavlja oko Malog medvjeda. Predstavlja zmaja koji je u grčkoj mitologiji čuvao zlatne jabuke Atlasove kćeri Hesperide. Ubio ga je Herkul koji je na nebu prikazan kako stoji jednom nogom na zmajevoj glavi. Zmaj je cirkumpolarno zviježđe, tj. zviježđe koje je za promatrača uvijek iznad horizonta. Pogledajmo prikaz tog vukodlaka, odnosno „pijetla“.

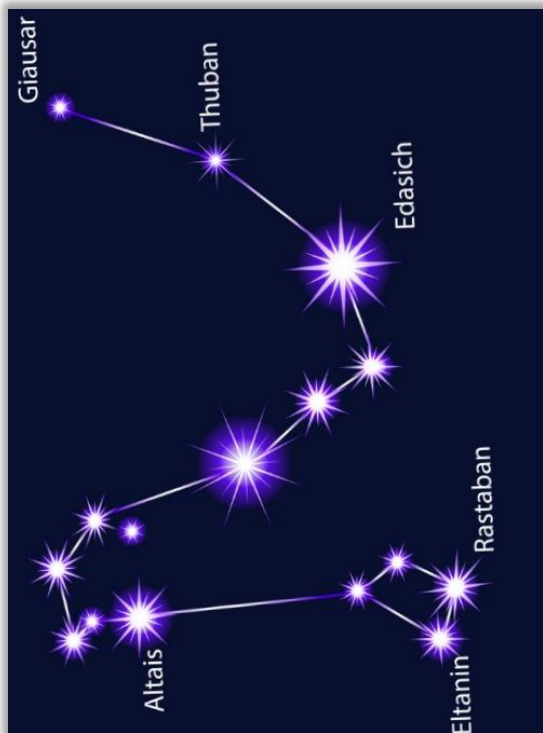

Foto: Emir Medanhodžić

OBRATITI POZORNOST NA FORMU REPA I DONJEG DIJELA „ODJEĆE“

Foto: Emir Medanhodžić

VectorStock- Draco Constelation

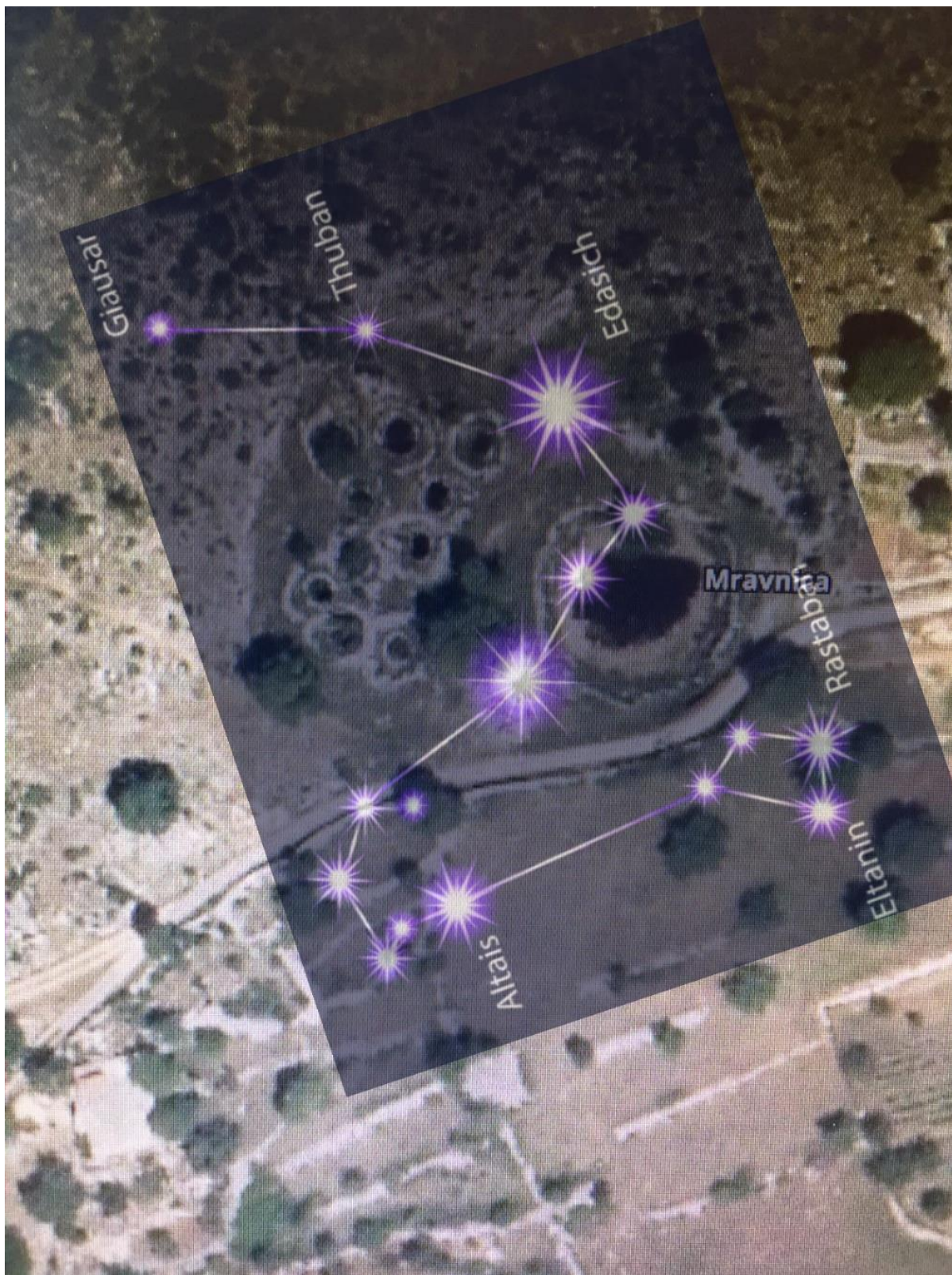

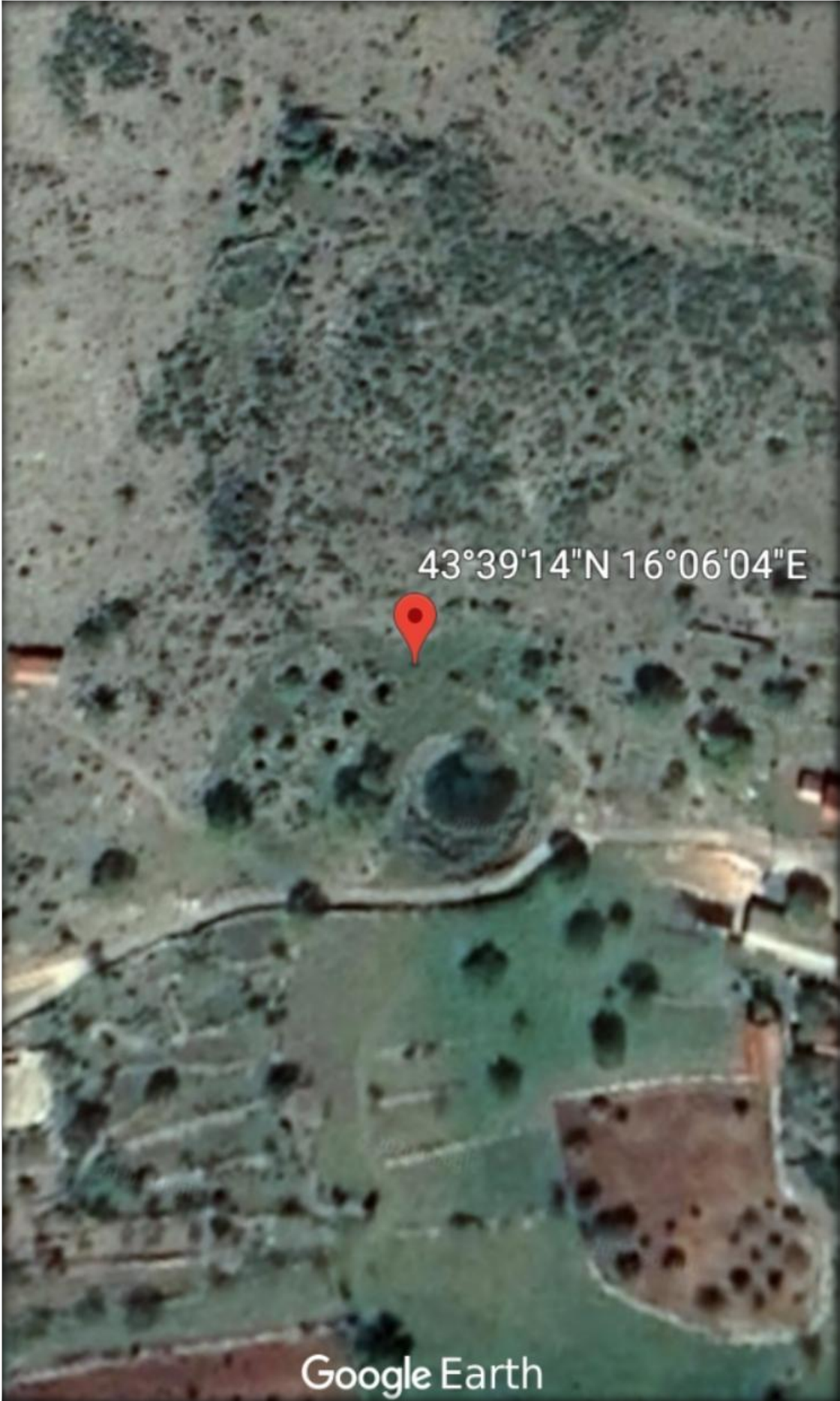
Constellation guide- Draco

BUNARI MRAVNICA, DALMATINSKA ZAGORA – PREDSTAVA ZVIJEŽDA DRACO

Preklapanje zvijezda

$43^{\circ}39'14''\text{N } 16^{\circ}06'04''\text{E}$

Google Earth

NUŽNOST TUMAČENJA STVARI KAKVE JESU

Mnogi simboli na stećcima predstavljaju skrivene astro-alegorije, pa je poželjno iste zvati astroglifima. Postoji kontinuitet izrade i postavljanja stećaka **najmanje** od rane bronce pa sve do kasnog srednjeg vijeka. Osim što astroglifi otkrivaju datum pokojnikove smrti, često govore o posebnim i velikim događajima. Astroglife su prikazivali kao prizore iz svakidašnjeg života, npr. mač i štit se uklapaju u sliku zvijezda Blizanci. Ovdje ne želim otkrivati ostalu simboliku sa stećka, to će biti posebno obrađeno. Već sam nebrojeno puta pokazao i da su bunari predstave zvijezda, najčešće u zrcalnom prikazu, baš poput astroglifa na stećcima. Prikazivani su onako kako ih Bog, koji je sve stvorio i koji je iznad svega, vidi. Laž je da su Iliri bili mnogobošci. Nakon 25 godina prikupljanja predaja, istraživanja stećaka i gradina, mogu reći da ne postoji niti jedan jedini dokaz toj ludoj tezi. Iliri su vjerovali u jednoga Boga, po kojemu su mnogi naši vrhunci dobili ime. Riječ je o Iliji, ustvari EL ELYONU- Najvišem! To nije prorok Ilija. Kome je u cilju konstantno iskrivljavati istinu i pljuvati po Ilirima i hoće li se, u skoroj budućnosti, stvari promijeniti? Mislim da dolazi vrijeme pada postojećeg sistema koji nam je oduzeo kulturu, običaje, narodne predaje, dostojanstvo i osmijeh.

Donosim vam jednu skoro zaboravljenu narodnu predaju iz Imotske krajine. Čuo sam je 1992. u mjestu Grabovac, a u rekonstrukciji mi je pomogla majka. Ne smijemo dopustiti da se ono što predstavlja naš iskon zaboravi. Radije zaboravimo novotarije koje su nam uvalili prodavači tzv. europskih vrijednosti. Europa ne postoji! Ona čak nije ni kontinent kako uče djecu u petom osnovne. Europa nema svoju kulturu, već ta umjetna tvorevina siše i oblikuje kulturu svih zemalja članica. Upravo stoga, kroz idućih nekoliko godina, moramo sačuvati što više narodnog blaga. Ako uspijemo, imati ćemo se na čemu oporavljati. Kraj EU dolazi kroz predstojeći period od maksimalno 7 godina. To će biti prilika da se ujediniamo i vratimo ilirskim korijenima.

ZMAJ I DJEVOJKA

Bio u Bijakovu zmaj. Nije bilo većeg na daleko. Živio je u jednoj pećini. Svaku godinu, između ostalog, trebalo mu je nositi mladu curu. Morala je biti djevojka. Prepoznavao bi one koje to nisu bile. Onda bi sašao i repom porušio sve kuće, vatrom zapalio šume i pobio ljude. U to vrijeme za Bijakovom živilo puno svita, bilo nas je ko mravi. Bili su tako momak i cura. Tu godinu zapadne nju red, jer su tuđi vojnici obeščastili mnoge mlade cure. Momak se s tim nije mogao pomiriti. Znali su stari da zmaja nitko ne može ubiti jer je njegov oklop neprobojan, a iz špilje izlazi samo kada on hoće. Bližio se dan predaje djevojke i on ode u Mostar. Tamo je bio mudar čovik kojega su svi slušali. Imao je dugu bradu i plavu kosu, a nosio je zeleni plašt. Živio je u jednoj pećini pokraj Mostara.

On mu reče da svaki zmaj ima misto di ga se može probosti, a to je usrid očiju. No kako omamiti zmaja? Dade mu on upute. „Sa morske strane planine raste Odoljen. Naberi te biljke i pred pećinom zapali vatru nek dim ispuni pećinu. Zmaj će zaspiti. Kad on utone u duboki san, probodi mu oči. Kad se probudi osjetit će bol i divljati. Tako će poletjeti i kad poleti neće vidjeti gdje leti. Srušit će se i pri padu stradati. A dokle on bude tako letjeti, ti ne gledaj gore, nego dolje. Samo ćeš ju tako spasiti.“ Tako momak i učini samo da spasi svoju ljubav koju je trebao predati zmaju. Zapalio je brime Odoljena i dim je ispunio pećinu. Ušao je unutra i popeo se na zmaja te mu proboje velike plamene oči. Pobjegao je s planine. Kada se zmaj probudio poletio je iz špilje, letio i rikao kao lav. Nije više mogao bacati vatru. Svi su gledali gdje će pasti ili udariti. Tako i momak koji je stajao uz svoju djevojku. Nadali su se da će lupiti u Bijakovu. Djevojka u tom trenu zamijeti zmiju kako je upuzla u kuću, uzme štap i uđe da ju ubije. Zmaj uto padne na tu kuću i djevojka na mistu pogine. Momak se sjeti kako mu je mudrac sa zelenim plaštem rekao: „A dokle on bude tako letjeti, ti ne gledaj gore, nego dolje. Samo ćeš ju tako spasiti.“

Pl. 156. *Valériane officinale*. *Valeriana officinalis* L.

Valerijana (ilirsko ime Odoljen)

PARALELE S NARODNIM PREDAJAMA IZ BLAGAJA

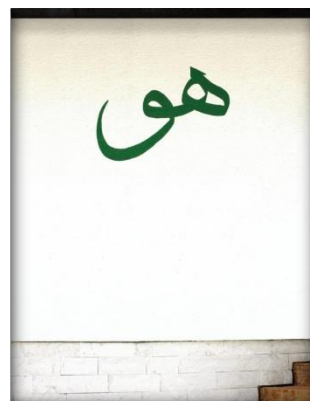
„Legenda kaže da je u **pećini** vrela Bune gazdovao u stara vremena jedan strahovit **zmaj**, kome je narod **svake godine** morao izručiti kao dar **jednu mladu djevojku** za žrtvu. Red je došao i na lijepu Milicu, kćer herceg Stjepana. Iz grada je vodio jedan podzemni hodnik sve do jedne stjenovite izbočine usred strmene stijene. Tamo je Milica izložena nemilosti zmaja. U Blagaj je upravo bio došao iz Sirije pobožni derviš Salih, **plavi**. Pri pogledu hercegovke kćeri vatrena ljubav upali mu srce i dade mu takvu nadljudsku snagu i smionost da je zčaju uzmogao istrgnuti dragocjeni plijen.

Zmaj se silovito borio sa Salihom i svojim **repom** je odvaljivao teške blokove strmene stijene, dok najzad pod udarcima Salihovim nije ognjenu dušu ispustio. Iz zahvalnosti dade herceg hrabrom dervišu svoju kćer za ženu i sagradi mu tekiju na mjestu gdje je zmaja pobedio. Narod ga je poštovao kao sveca. Živio je kao šejh s Milicom u tekiji sve do svog blaženog kraja. Poštovan je bio od naroda, a i danas u Tekiji na vrelu Bune postoji grob Saliha.

Prema drugoj legendi, koja se pričala u Blagaju, pred mrak je projahao kroz blagajsku čaršiju starac sa bijelom **bradom**, na bijelu konju, u **zelenoj odori** sa sarukom. Otišao je prema vrelu. Ljudi su klanjali akšam (Večernju molitvu), a starac se nije vraćao. Očekivali su da će odsjesti u musafirhani (odaja za goste) begova Velagića.

Buna je nadošla tako da nije mogao prijeći, a na ovoj strani je tolika strmina da je nemoguće, na konju, obnoć proći. Tražili su ga, ali uzalud. Onda zaključio da je dobri (svetac) i da se gajb učinio (misteriozno nestao). Pošto je bio dobri, a na vrelu Bune učini se gajb, tu mu podigoše turbe i tekiju.“

Odavno mi je jasno, kada se u narodnoj predaji spominje Mostar, da je riječ o Blagaju. Često su naši stari znali ići u „Mostar“ po „zapis“. Ustvari se išlo u tekiju na Buni. Zapis i savjet su davali popi ili mudri starci. Davao se protiv uroka, za zaštitu, za izlječenje itd. U tekstu prenesenom s internetske stranice radio Tešnja od 13.ožujka 2019. pod nazivom „*Legenda o tekiji u Blagaju*“, podebljao sam predajne motive koji su zajednički predaji iz Grabovca. Sve je to jedan te isti drevni obrazac, a motivi su djelići jedne velike slagalice. Tekija u Blagaju je energetski još uvijek jaka. Nije se smjelo dopustiti da postane turistička destinacija, barem ne na ovakav način. Nakon bektašija, halvetija, kaderija i nakšibendija, postala je dostupna svima, i onima koji imaju karizmu, i onima koji je nemaju. Koliko je *tesavvuf* bio važan i raširen na ovim prostorima govori i jedan stećak s nekropole Budimiri nedaleko Ciste Velike.

ŠTO ĆE ZVIJEŽDE ZMAJA NA STEČKU?

U dubokoj prapovijesti konstruirani su mnogi važni hramovi i kulturna mjesta koja su sadržavala astronomsko znanje. Iz tog se znanja razvila matematika i geometrija te prvo snalaženje u prostoru i vremenu. Predviđanje ponašanja zvijezda i planeta postalo je umjetnost. Uskoro su napravili kalendar i uspostavili prve svećenike astronome. Geometrija je spajala fizičko i spiritualno. Bila je tako otkrivena prva svemirska matrica, nazovimo je „Sveta geometrija“; Zlatni rez između Duha i Materije. Počeli su se stvarati hramovi koji su sadržavali novootkrivene odnose Neba i Zemlje. Hramovi su građeni u harmoniji s duhovnim, tako da je jedini način shvatiti drevne odnose s Nebom ustvari proučavati drevne građevine. Stoga je jasno i da piramide nisu imale svjetovnu funkciju već sakralnu. Odbacujem tezu da se radi o grobnicama. Monumentalna grobnica se mogla sagraditi drugačije. Tu je nešto drugo u pitanju o čemu ću napraviti poseban članak.

Napredna geometrija je uskoro postala dio kulta. Iliri su u tim vremenima imali gradine, kultne vrhunice koji su bili u istom obrascu. Na vrhu gradine sastalo se **Zemaljsko i Nebesko**, dok je **Podzemlje** Gradine bilo suprotno **Kozmičkom**. Tako se držalo do postulata: „*Kako gore, tako dolje. Kako unutra, tako van.*“ Znanje o zvijezdama prestaje biti dostupno svima. Njime raspolažu samo svećenici i tako postaje dio religije. Svećenici nastavljaju prakticirati kult i magiju, dok je običan puk, baš kao i danas, bio lišen dodira s mističnim dijelom religije.

Naše narodne predaje često govore o tom vremenu na način da metaforički odaju astronomske pojave. **To je dokaz da je narod čuvao znanje mimo svećeničkog staleža.** Ista stvar je ostala na stećcima. Kamufilirali su nebeske pojave tako što su klesali prizore iz života. Na stećcima nalazimo sve znakove Zodijaka i to je lako dokazati. Ako uzmemo u obzir da su Babilonija i Egipat imali to znanje, onda smo mi, Iliri, s obzirom da smo bili jedan od najstarijih naroda, morali imati i svoju verziju, tj. svoj sistem. Daorson se nije mogao sagraditi bez astronomskog i matematičkog znanja. Isto tako ni najstariji stećci. Koliko unatrag onda možemo pomaknuti te priče? Koliko god ih pomakli, oni pripadaju istom vremenu.

U tim starim vremenima legende o zvijezdama bile su prenošene usmeno, stoga su se i sačuvale mimo elita. Naše gradine su tako mjesta kulta, inicijacije, promatranja zvijezda, heliodromi na koje je simbolički silazio Bog. Gore smrtnik nije smio stupiti. Kada govorimo o starosti toga znanja, možemo ga upratiti do 3000. pr.Kr. iako je, bez ikakve dvojbe, ono oduvijek na Zemlji.

Simboli Zodijaka su se kroz povijest mijenjali i veoma je teško odgonetnuti neke prikaze na stećcima ukoliko ne postoji veća nebeska mapa. Za stećke nije važan nijedan stariji Zodijak, tipa babilonskog, egipatskog, grčkog ili rimskog. Iliri su imali svoje zodijske znakove. Kada bi pokojnik preminuo, uklesali bi položaj zvijezda i planeta u trenutku smrti. Smatram da su otišli čak i dalje. Htjeli su zapisati znanje i pohraniti ga kao što su to učinili Egipćani (knjižnice Debod i Tebnutis). Iako su Egipćani unaprijedili astronomiju, Iliri su ostali na onom primitivnom nivou za kojeg pouzdano mogu tvrditi da nije nastao pod utjecajem nikoga, posebno ne Helena koje struka gura u sve naše važnije priče. Ta riječ „primitivno“ ovdje znači „prvo“, a ne zaostalo. Upravo u taj period treba staviti stećke koji na sebi imaju prikaze Zodijaka. O dataciji je teško govoriti, ali definitivno se radi o vremenu prije Stare Grčke.

Iliri su najviše štovali Plejade. One su bile markeri dolaska proljetnih kiša, ustvari, njihova pojava je značila blagoslov. U nekim svojim razmišljanjima došao sam do zaključka kako su, na neki način, vjerojatno uz pomoću zrcalnih tvari ili vode (bunari) metaforički spuštali Plejade na zemlju. Zbog toga ih na bunarima Crljivice i Rajčica nalazimo u zrcalnom prikazu. Ista stvar se događa na prikazima Plejada kada je riječ o stećcima. Imaginarno su (linijama) spojili 7 zvijezda Plejada i 7 bunara. Pitanje je da li su te linije nekada bile aktivne kao energetske kablove ili čak zrake za koje su vjerovali da se uistinu pružaju

s Plejada, odnosno penju do njih. Za sada sam dokazao kako tu ima nešto jer su prikazi na stećcima, jednako kao i bunari, okrenuti kao da primaju te „energije“. Uzor mi je bio Parthenon koji je, bez ikakve dvojbe, konstruiran po tom obrascu, tj. da prima plejadske „zrake“. Na taj način su držali da se sedam djevojaka fizički pojavljuje na kraju zraka, u ovom slučaju uz stećak ili uz bunare.

Ista stvar je i s prikazom zviježđa Zmaj nedaleko Perkovića u Dalmatinskoj Zagori. To je ustvari spomenik zmaju, simboličko silaženje nebeskog zmaja na zemlju. U tom kontekstu nužno je lokalitet Mravnice gledati očima kulta jednako kao i Rajčice, odnosno Crljivicu. Važno je napomenuti i da neki prikazi zmajeva na stećcima nisu povezani sa zviježđem Zmaja, ali ovaj kojeg sam obradio jest. Iz svega iznesenog jasno je da stećci nisu isključivo srednjovjekovni spomenici. Postoji kontinuitet i postoje oni koji su mnogo stariji nego se misli. Jedan dio njih seže u najstarije doba koje uopće ne možemo pojmiti jer su nas ograničili stalnim bombardiranjem o bogumilima, Vlasima itd. Ne postoji važnija tema od stećaka jer je na njima sačuvano sve ono čemu se u nadolazećem vremenu trebamo vratiti. Stoga se, baš sada, dosta toga i otkriva. **Dok su narodi mnogo moćnijih civilizacija misteriozno nestali sa svojega teritorija, Iliri su ostali svoji na svome.** U borbi protiv zmaja koji to želi promijeniti, moramo izvući mačeve i učiniti prvi korak, u protivnom će zmaj ovdje naseliti razne snijeti i radno sposobne tamnopute robove koji neće imati pojma o stećcima. Tada će oni ispod stećaka, kako kaže jedan epitaf, po drugi puta umrijeti. Što će nas zadesiti ili **dostići** nakon toga, pitanje je kojega me uistinu strah.

Marian Wenzel

„Ukrasni motivi na stećcima“

Zviježđe i dr. mitološki prikazi zmaja

TABLA LXXVI

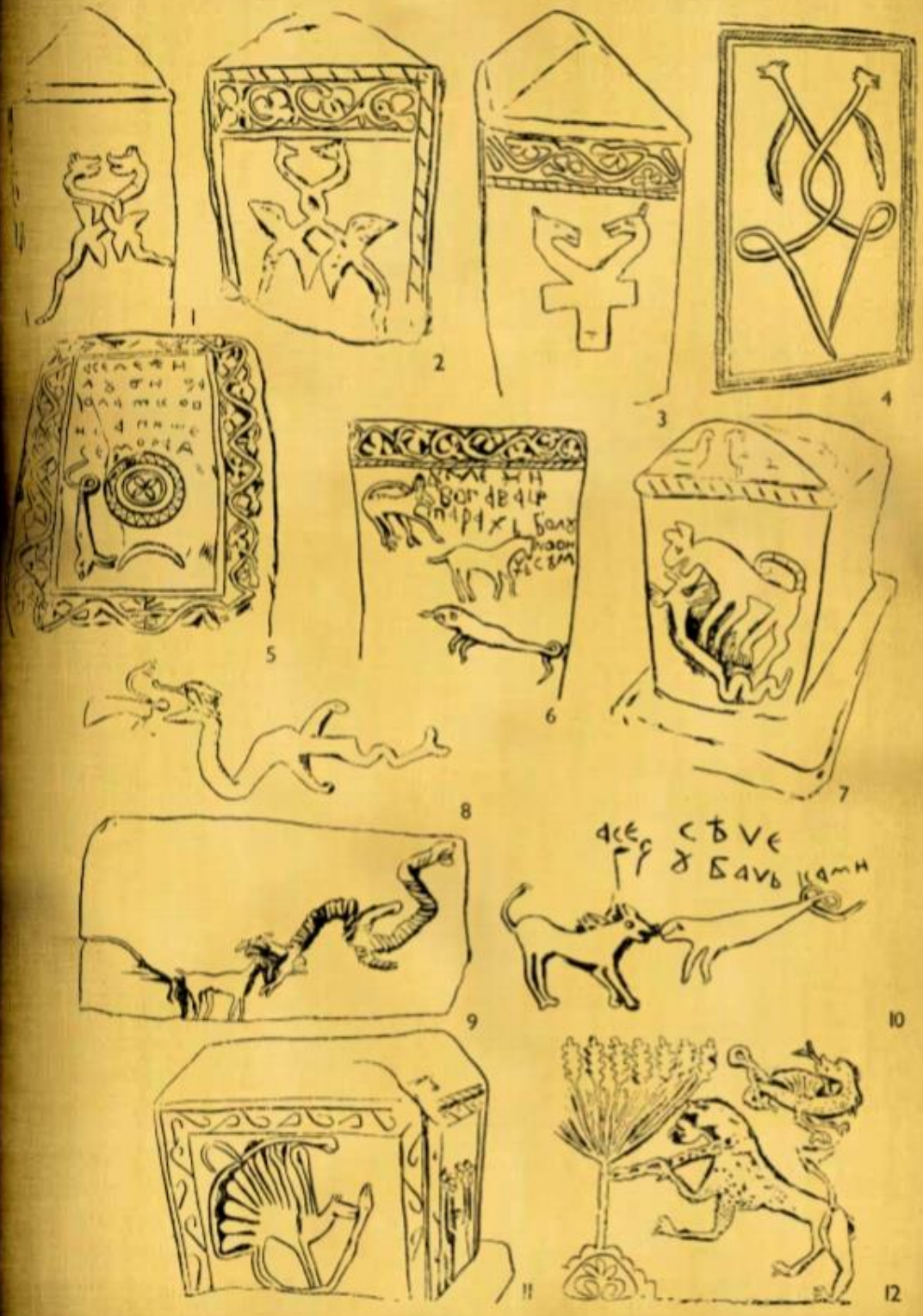
ZMAJEVI I DRUGE FANTASTIČNE ŽIVOTINJE DRAGONS AND OTHER FANTASTIC ANIMALS

- 1 *Hodovo*, »Pogrebnice«, Stolac, slj., Z, M. W.
- 2 *Glumina*, Hutovo, slj., Z, Š. Bešliagić, Stećci u G. Hrasnu, N. S. VII, 1960, str. 103—104, sl. 4.
- 3 *Glumina*, Hutovo, slj., Z, Ibid., str. 103, 105, sl. 6.
- 4 *Širvo Ravno*, Opuzen, plč., P. Kaer, o. c., p. 32, Fig. 14.*
- 5 *Boljuni*, Stolac, plč., Š. Bešliagić, Boljuni, Starinar NS XII, 1961, str. 191, sl. 51.
- 6 *Boljuni*, Stolac, s., Z, Ibid., str. 179, sl. 11.
- 7 *Ubosko*, Ljubinje, slj., Z, M. W.
- 8 *Geozno*, Kalinovik, s., (gornja ploha — upper surface) Š. Bešliagić, Kalinovik, str. 40, 42, sl. 51.
Prokletnica, »Na Policama«, Visočica planina, Konjic (v. T. C, sl. 10.)
- 9 *Vlahovići*, Ljubinje, s., Š. Bešliagić, Kalinovik, str. 92, sl. 135 a.
- 10 *Boljuni*, Stolac, s. (gornja ploha — upper surface) Š. Bešliagić, Boljuni, Starinar NS XII, 1961, str. 190, sl. 50.
- 11 *Dugo polje*, Blidinje, slj., SjZ, Š. Bešliagić, Stećci na Blidinju, str. 32, sl. 44.
- 12 *D. Zgošća*, Kakanj, slj., Sj, (detalj — detail), Đ. Stratimirović, Srednjovjekovno groblje kod Zgošće, GZM III, 1891, str. 129, 132; C. Truhelka, Osvrt na sredovjечne kulturne spomenike Bosne, GZM XXVI, 1914, str. 251, sl. 54.

Pored predstava psa i drugih životinja koje su prikazane na tablama LXXIII — LXXVI, iste predstave nalazimo na slijedećim tablama:

Apart from dogs and other animals represented on Plates LXXIII — LXXVI, additional representations may be found on the following Plates:

- T. XLV, sl. 4, 5
- T. LII, sl. 4, 5
- T. LV, sl. 39
- T. LXIII, sl. 27, 28, 29, 30, 31
- T. LXVI, sl. 9, 13
- T. LXVIII, sl. 1—6, 9

Šefik Bešlagić
„Stećci u Gornjem Hrasnom“

Zmajevi na stećcima - Glumina, Hutovo

SMJEŠTAJ ZVIJEŽDA DRACO (ZMAJ)

ThoughtCo

PREPORUKA: YOU TUBE – Aždaja / The Dragom (2016.)- Short animated film by Ivan Ramadan

*Radeći kako su mi drugi rekli, bio sam slijep. Dolazeći kada su me drugi zvali, bio sam izgubljen.
Onda sam ostavio sve, sebe također. Tada sam pronašao sve, sebe također.*

Rumi

